

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ

“Правни аспекти савремених друштвених кретања у Републици Србији” -
за период 01.01.2019. – 31.12.2021. године

Издавач

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Правни факултет

За издавача

Проф. др Душанка Јововић, декан

Главни и одговорни уредник

Проф. др Јелена Беловић, руководилац пројекта

Секретар пројекта

Проф. др Страхиња Миљковић

Уређивачки одбор

Проф. др Душанка Јововић

Проф. др Марија Крвавац

Проф. др Владимир Боранијашевић

Доц. др Бојан Бојанић

Доц. др Драган Благић

Технички уредник

Младен Тодоровић

Дизајн корица

Кварк Краљево

Штампа

Кварк Краљево

Тираж:

50 примерака

ISBN 978-86-6083-062-5

Штампање овог зборника помогло је Министарство просвете, науке и
технолошког развоја Републике Србије

Др Бојан БОЈАНИЋ*

UDK 342.534(497.11)

ПАРЛАМЕНТАРНИ ФУНКЦИОНЕРИ У СРПСКОЈ УСТАВНОЈ ПРАКСИ

Апстракт: Рад парламента и остваривање његових функција зависи и од његове унутрашње организације. Аутор ће у раду покушати да укаже на значај и улогу коју парламентарни функционери, а пре свега председник парламента, имају у раду парламента. Најпре ћемо указати на сличности и разлике које карактеришу овај сегмент унутрашње организације парламента у упоредној пракси, а потом ћемо се осврнути на уставну праксу Србије.

Кључне речи: Парламентарни функционери, Председник парламента, Парламент, Унутрашња организација.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Питања везана за унутрашњу организацију парламента, која спадају у суверену надлежност овог органа и израз су права на самоорганизовање, могу нам на први поглед деловати као питања техничког карактера. Међутим, од тога како је конципирана унутрашња организација зависи начин функционисања парламента, његова ефикасност, атмосфера у којој се ради. С друге стране, унутрашња организација има веома ограничене домете у погледу односа који постоје између парламентарне већине и парламентарне мањине, а самим тим и на исход одлука које парламент доноси, те је веома важно имати објективан однос према овој тематици.

Круг питања која чине ову материју је разнолик, а према Ратку Марковићу она се могу разврстати у три групе – питања која се тичу положаја парламентарца, материја заседања и седнице парламента, док се трећа група питања везује за парламентарна радна тела и парламентарне функционере.¹ Парламентарни функционери, а пре свега председник парламента, питање је које ће овог пута бити у фокусу наше пажње.

---

* Доцент, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, bojan.bojanic@pr.ac.rs

¹ Ратко Марковић, *Уставно право и политичке институције*, Београд, 1995, 297.

1. ПАРЛАМЕНТАРНИ ФУНКЦИОНЕРИ

Парламент као колегијално тело чији живот и функционисање, у великој мери, зависи од правила која је, у складу са принципом самоорганизовања, и сам прописао, мора у оквиру свог састава да има и одређени број лица која ће управљати радом парламента.² У супротном, парламентом би лако могла да завлада анархија, а остваривање законодавне, као и осталих уставних надлежности, било би онемогућено, док би ауторитет централне институције представничког система био потпуно урушен. Од свих парламентарних функционера најважнији је председник (председништво) парламента. Модел индивидуалног управљања развио се по угледу на британски Дом комуна, док је колективно управљање настало по угледу на француску праксу у коме председништво сноси колективну одговорност за управљање радом парламента.³

Иако је постојање председника у једној делиберативној скупштини неопходно, правни основ за успостављање овог органа може бити различит. У неким системима се прилично детаљно у уставима уређују начин избора, надлежности и друга питања у вези са функцијом председника парламента, што је случај, на пример, у Грчкој и новим источноевропским демократијама.⁴ С друге стране, неки уставни само помињу функцију председника парламента без навођења његових надлежности и услова и начина избора.⁵ Уобичајено је да председника парламента бирају посланици из редова својих чланова, мада има и изузетака.⁶ Осим председника, у парламентима постоје и други руководећи органи који помажу председнику у обављању одређених послова, док неке послове обављају самостално или заједно са председником парламента образују колегијум. Парламент, поред

---

² Владан Петров, *Парламентарно право*, Београд 2010, 114. Делује помало парадоксално да тело састављено од равноправних чланова, племића, који се традиционално сматрају чуварима суверенитета, признају нечији ауторитет. Управо су из тог разлога француске револуционарне скупштине бирале председавајућег на двонедељни период, чиме је спречавано стварање неједнакости међу народним представницима и како нико од њих не би био у стању да себи обезбеди прекомеран утицај и престиж. И британски спикер је, како му и само име говори, у почетку биран само као гласноговорник парламента према монарху. Georges Bergougnous, *Presiding Officers of National Parliamentary Assemblies, A World Comparative Study*, Geneva 1997, 1, http://www.w.ipu.org/PDF/publications/PRESID_ING_E.pdf, 18. новембар 2013.

³ Ирена Пејић, *Парламентарно право*, Ниш 2011, 98.

⁴ Georges Bergougnous, 5.

⁵ Исто.

⁶ Потпредседник САД је и председник Сената, док Домом лордова руководи и председава лорд-канцелар – члан владе кога на ту позицију именује суверен, а, поред функције спикера, он обавља и низ других значајних државних функција.

председника, бира и неколико потпредседника, а уобичајено је да та места припадају и опозиционим парламентарним групама. Као један од руководећих органа јавља се и колегијум председника парламентарних група.

Избор председника један је од првих задатака сваког парламента, који се обавља одмах по верификацији мандата. Иако, углавном, не постоје позитивноправне норме које то регулишу, уобичајено је да се председник парламента бира из редова парламентарне већине.⁷ Ово правило важи уз одређене резерве. Наиме, питање је да ли председник припада већини у оквиру дома или већини која подржава владу или председника, што не мора увек да буде исто. Тако председник Сената САД може да буде припадник мањинске странке у Сенату, док у парламентарном режиму председник горњег дома може да буде представник опозиције у доњем дому или да је опозиција влади. У парламентарним режимима попут оних у Шпанији и Италији, где преовлађују коалиционе владе, председник који припада појединачно најјачој партији може у једном тренутку, услед формирања нове већине, постати члан опозиције. Спикер британског Дома комуна мора бити нестраничка личност, тако да је дужан да иступи из странке одмах након избора на ту функцију, а на наредним изборима кандидује се за место спикера. Није редак случај да добар спикер остаје на тој позицији све до одласка у пензију.

Председник парламента може бити и колегијални орган под различитим називима: биро, президијум, старешинско веће, председнички савет, председничка конференција. Ова колегијална тела треба разликовати од бироа какав, на пример, постоји у финској Едускунти и који представља тело чији је задатак да помаже председнику парламента и по потреби га саветује.⁸

Мандат председника парламента најчешће се поклапа са мандатом парламента. То није случај са Сенатом САД пошто се председнички и избори за Сенат не поклапају, па мандат председника тече од његовог избора за потпредседника. Лорд-канцелар председава Дому лордова, телом чији састав има перманентан карактер, све док се налази на позицији у влади. С друге стране, има и примера да се председник бира за свако заседање парламента, у Сан Марину се бира на период од шест месеци, а у оба дома Мексичког парламента на период од месец дана.⁹

Председнику парламента може престати мандат и пре истека периода на који је изабран. Разлози могу бити следећи: оставка, смрт, губитак својства посланика услед избора на неку функцију која је инкомпатибилна са

---

⁷ Georges Bergougous, 12.

⁸ Исто, 36. О колективном председништву видети још: Philip Laundy, *Parliaments in the modern world*, Dartmouth 1989, 54–56.

⁹ Georges Bergougous, 12.

посланичком, распуштање парламента или престанак друге функције која је основ за обављање функције председника парламента (потпредседник САД, британски лорд-канцелар или члан владе немачке федералне јединице, за коју је везана функција председника Бундесрата), а могуће је, иако се у упоредној пракси веома ретко дешава, и да парламент разреши председника.¹⁰

У теорији постоје различите класификације функција председника парламента, али се оне у основи свде на функције које се односе на руковођење радом парламента, функције усмерене на управљање парламентарном администрацијом, председавање и старање о реду на седницама парламента и на представљање парламента.¹¹ Нешто ширу класификацију нуди Стенли Бак (*Stanley Bach*) који сматра да, поред церемонијалних, председник парламента обавља најмање још шест функција, и то: управљање парламентом; расподела ресурса којима располаже парламент између парламентарних група и појединаца (ову функцију изводи из претходне); учествује у утврђивању дневног реда пленарних седница, а посебно о којим ће се законима и предлозима других аката водити дебата; председава пленарним седницама; председник, без изузетка, располаже одређеним дискреционим овлашћењима која му омогућују да у току пленарне седнице одлучи о томе шта ће бити предложено и о чему ће бити расправљано, када и ко ће од парламентарца добити могућност да говори и да изнесе одређени предлог о коме ће се, евентуално, водити дискусија; на крају он указује и на могућност да се председник парламента може наћи и у улози активног члана или чак лидера неке парламентарне групе.¹² Без обзира на чињеницу да је парламент претежно делиберативни орган, да би нормално функционисао неопходна му је логистичка подршка у обезбеђивању техничке помоћи у погледу административних послова. Административне послове обавља стручна служба на чијем се челу налази генерални секретар или неки други високи функционер, али надзор над организацијом и радом администрације обавља председник парламента. У оквиру ове функције је и питање обезбеђивања финансијских средстава, односно парламентарног буџета, који је израз парламентарне аутономије. Представљање парламента, по природи ствари, није функција која превише оптерећује председника јер не захтева неко посебно ангажовање. Председник према другим државним органима или према страним званичницима представља парламент и оличава његово јединство.

---

¹⁰ Владан Петров, 117; Georges Bergougous, 31.

¹¹ Видети: Владан Петров, 117.

¹² Stanley Bach „The Office of Speaker in Comparative perspective“, *The Journal of Legislative Studies*, Vol. 5, No. 3/4, 1999, 210–213.

Парламент као централна институција представничке демократије функционише поштујући правила која је сам прописао, а како не би дошло до застоја у његовом раду, тим правилима је, поред осталог, одређено коме се поверава вођење парламента и организација посла.¹³ председавање пленарним седницама и руковођење радом парламента представљају срж делатности председника парламента. То је посао који захтева потпуну посвећеност и подразумева се да га ваљано могу обављати искључиво парламентарци који иза себе имају богато искуство у парламентарном раду, поседују изузетне личне способности и квалитете и уживају велики ауторитет међу својим колегама. Парламентарна процедура је углавном прилично детаљно регулисана парламентарним пословником, али је тешко унапред предвидети све могуће ситуације, те је нужно да председник парламента располаже одговарајућим дискреционим овлашћењима. Дobar председник је онај који зна да нађе праву меру између интереса странке којој припада и функције која захтева неутралност у раду. Овлашћења којима располаже не смеју бити таква да му омогуће да вршити власт над парламентарцима, већ да је врши са парламентарцима (Петров).

2. ПАРЛАМЕНТАРНИ ФУНКЦИОНЕРИ У УСТАВНОМ РАЗВОЈУ СРБИЈЕ

Уставом из 1869. године прави се разлика у начину избора председника и потпредседника обичне и Велике народне скупштине. Своје часнике Велика народна скупштина бира самостално, из своје средине. Обична скупштина нема ту „привилегију“, већ, кад код се сазове, бира из своје средине шест лица и предлаже кнезу, а он једног од њих поставља за председника, а једног за потпредседника.¹⁴ Ово је још једно од решења којима се ограничава власт представничког тела и којим се битно вређа начело аутономије парламента. Јачање парламентаризма које је донео Устав из 1888. допринело је и јачању улоге Народне скупштине у систему власти, као и јачање њене аутономије. То је подразумевало и право Скупштине да самостално бира оне који ће да руководе њеним радом. Првом састанку председава, као и по ранијем уставу, њен најстарији члан, а за сваки сазив Народна скупштина из своје средине бира председника и потпредседника (члан 106). Ова одредба није мењана ни у Уставу из 1903. године. Априлским уставом у овом сегменту очувана је аутономија Народне скупштине, па она за сваки сазив из своје средине бира председника и два потпредседника, док је краљу, аналогно праву на именовање сенатора,

---

¹³ Владан Петров, 114.

¹⁴ Члан 53. Устав за Књажество Србију од 1869. године..

припадало и право да поставља председника и два потпредседника Сената, за целу периоду (члан 54).

У српским уставима из овог периода у категорију скупштинског председништва спадали су и секретари, које Скупштина бира из своје средине.¹⁵ Данас секретари и генерални секретар парламента припадају стручној служби и не убрајају се у скупштинско руководство, али то истовремено значи да они данас долазе „споља“, а не као у оновременим скупштинама из реда посланика.

Закони о пословном реду ближе су уређивали питања везана за скупштинско руководство. „Председник, потпредседник, и секретари скупштински врше заједнички све послове скупштинске, које руководи председник, а кад њега није потпредседник скупштински“ (члан 14. Закона из 1870). Председник представља Скупштину, а припадају му и сва права неопходна „за тачно вршење (овог) пословног реда“. Сва писма упућена скупштини отвара њен председник (члан 15). Уколико жели да учествује у скупштинској расправи у својству посланика, председник тада председавање седници препушта потпредседнику. Видели смо и да председници имају право да присуствују свим одборским седницама али без права одлучивања. Секретари воде записник о дневном реду, о броју посланика и дужни су да састављају скупштински протокол (члан 17). Законом из 1889. (1903) прописано је да председништво чине председник, два потпредседника и седам секретара. Одредбом члана 16. детаљно се набрајају све дужности председника које се односе на скупштински рад. Члановима 13–15. Закона из 1902. на идентичан начин регулисана су питања којима се уређује положај скупштинског часништва.

У првој југословенској држави Народна скупштина, односно Сенат за сваки сазив бирају своје „руководство“.¹⁶ На почетку парламентарне периоде Председништво се бира након претреса извештаја Верификационог одбора, а у осталим сазивима на почетку прве седнице, којој председава најстарији члан. Народна скупштина има председника, два потпредседника и четири секретара, док Сенат има председника, два потпредседника и три секретара. Председник представља Скупштину (Сенат), руководи седницама, он је шеф скупштинске администрације и одговоран је за одржавање реда у Скупштини (Сенату). Уколико је председник спречен да обавља своју дужност, у томе га замењује потпредседник. Секретари обављају техничке

---

¹⁵ Члан 53. Устава из 1869, члан 106. Устава из 1888, члан 54. Устава Краљевине Србије из 1901, члан 105. Устава из 1903. године.

¹⁶ Члан 77. Устава Краљевине СХС (1921), и члан 62. Устава Краљевине Југославије (1931). Питања везана за Председништво Скупштине и Сената регулисана су у Пословнику Народне скупштине (1922) члановима 10–13, 112. и 115, и Закону о пословном реду Народне скупштине/Сената (1931) члановима 13–16, 127–128.

послове у Скупштини – они прозивају посланике и сенаторе, читају скупштинске предлоге и воде записнике на седницама.

Положај парламентарних функционера Уставом из 1946. године био је решен на уобичајен начин, у складу са упоредном парламентарном праксом и кратким искуством из нашег уставног развоја. Оба дома имала су свог председника, а они су наизменично председавали заједничким седницама. Поред председника домови, су бирали и по два потпредседника и по три секретара.¹⁷ Но, атипична уставност која је ступила на сцену са Уставним законом из 1953. уноси извесне новине у овој материји. Сваки од домована има свог председника, једног потпредседника и три секретара.¹⁸ Веће народа нема стално председништво већ оно на сваком састанку из редова својих чланова бира председника и два секретара. Оригинално је решење по коме, осим домована, и Савезна народна скупштина има своје „руководства“ – председника, два или више потпредседника и једног секретара које бира на заједничкој седници из редова својих чланова.¹⁹ Институција заједничког председника скупштине није позната у скупштинама које у свом саставу обухватају више домована.²⁰ Јован Ђорђевић то објашњава новом концепцијом скупштине која је изграђивана од доношења Уставног закона, који „у извесној мери институционализује скупштину и она је не само заједнички појам за већа, већ је у извесном смислу и јединствени спољни и унутрашњи радни механизам“. Како Устав из 1974. додатно развија тај принцип Уставног закона, а тенденција Устава била је и да Скупштина постане, „све више и стварније, одлучујући чинилац власти и управљања и тиме *радна институција*“, то је захтевало извесно усклађивање и снажније заједничке функционере Скупштине.²¹ Док је мандат скупштинског руководства у време важења првог устава био четири године и поклапао се са скупштинском периодом, према Уставном закону он је ограничен на годину дана. Уставом из 1963. и 1974. године мења се концепција функције секретара који се више не бира из редова посланика, већ је то сада, као свуда у упоредној пракси, стручна функција. Свако веће и даље има свог председника и потпредседнике, као и Савезна скупштина као целина.

---

¹⁷ Члан 59. Устава ФНРЈ из 1946. године.

¹⁸ Члан 51. Уставног закона из 1953. године.

¹⁹ Члан 50. Уставног закона из 1953. године.

²⁰ Јован Ђорђевић, *Уставно право*, Београд 1988, 501.

²¹ *Ibid.*

3. ПАРЛАМЕНТАРНИ ФУНКЦИОНЕРИ У САВРЕМЕНОЈ УСТАВНОЈ ПРАКСИ СРБИЈЕ

Парламентарни функционери у нашем савременом парламентарном праву су председник и потпредседници Народне скупштине. Председник Народне скупштине, као највиши парламентарни функционер, инокосни је орган који управља радом парламента. Он представља Народну скупштину; сазива њене седнице и утврђује предлог дневног реда; председава седницама Народне скупштине; сазива седнице колегијума Народне скупштине; стара се о реду на седницама и о примени пословника; стара се о благовременом и усклађеном раду радних тела Народне скупштине; врши и друге послове у складу са законом и Пословником.²²

Број потпредседника Народне скупштине није прецизиран Законом, већ се он утврђује њеном посебном одлуком. Потпредседник помаже председнику Народне скупштине у раду, а у случају спречености председника да обавља своју дужност замењује га један од потпредседника.

Председник, као и потпредседници Народне скупштине бирају се из реда народних посланика на предлог најмање 30 народних посланика, а функција им престаје оставком, разрешењем или престанком мандата народног посланика.²³ Председник и потпредседници бирају се на период једне легислатуре.

Осим због овлашћења која има председник Народне скупштине и која нису чисто церемонијалног карактера, његов значај је велик за странку из чијих редова долази јер то пружа могућност посланичкој групи да оствари додатни утицај у законодавном телу. Чини се да је исправно гледиште према коме сву дисциплинску власт није требало концентрисати у рукама председника Народне скупштине, а то је решење које је преузето из претходног пословника. Међутим, и поред недвосмисленог става домаћих и страних стручњака у оквиру радне групе за израду пословника, да то питање треба другачије решити и макар дати могућност народном посланику право на приговор о коме би одлучивао цео парламента, законодавац је остао при старом решењу.²⁴

Председник Народне скупштине замењује председника Републике у случају трајне или привремене спречености за обављање функције, а најдуже

---

²² Чланови 19. и 25. Закона о Народној скупштини, „Службени гласник РС“, број 9/2010.

²³ Милан Н. Јовановић, *Политичке институције у политичком систему Србије*, Београд, 2008, 167.

²⁴ Владан Петров, „Дисциплинска власт председника парламента“, *Правни живот*, број 12/2010, 811–812.

три месеца.²⁵ У Србији је 29. децембра 2002, након неколико неуспелих кругова председничких избора, Наташа Мићић, тадашња председница Народне скупштине, постала вршилац дужности председника Републике. Тај период је обележило увођење ванредног стања на читавој територији Републике, а управо је ово уставно овлашћење председника Републике било предмет најжешћих критика оних који су се њиме „послужили“. Да парадокс буде већи, поједине делове аката које је она потписала вршећи дужност председника, Уставни суд је прогласио неуставним.²⁶ Посезање за извршним овлашћењима вршиоца дужности, поједини аутор окарактерисали су као прекорачење овлашћења председника Народне скупштине, односно сматра се да је такво поступање у супротности са духом Устава.²⁷

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Парламент као централна институција представничког система обавља низ значајних послова у свакој држави. Његова улога и место у систему власти временом су се мењале, а он данас испољава бројне слабости од којих се неке везују и за чињеницу да је реч о многочланом и некохерентном телу. Како би парламент могао да на ефикасан начин обавља послове који су у његовој надлежности нужно је да постоје одређени органи који ће усмеравати његов рад и водити рачуна да у парламенту не завлада анархија. Парламент самостално прописује правила о својој унутрашњој организацији, а у оквиру тога и правила која се односе на парламентарне функционере, од којих је свакако најзначајнији председник парламента. Председник парламента располаже различитим надлежностима, а она која се односе на вођење седница парламента представљају веома важан део његових овлашћења, јер од тога какав је рад парламента у пленуму, често зависи и слика о представничком телу, као и углед који он има у друштв. За добро вођење парламента, успостављање добре парламентарне праксе, постизање и одржавање добре радне атмосфере у којој се укрштају ваљани аргументи, а не увреде, од добро успостављених парламентарних процедура често је много значајније да председника парламента красе морални квалитети, да ужива ауторитет међу парламентарцима и да има дугогодишње парламентарно искуство.

---

²⁵ Члан 120. Устава Републике Србије, „Службени гласник РС“, број 98/2006.

²⁶ Милан Н. Јовановић, 168. Проблематично је и расписивање председничких избора тек након девет месеци од ступања на место вршиоца дужности председника Републике, иако је то требало учинити у року од 60 дана.

²⁷ Коста Чавошки, *Згажени устав*, Београд 2003, 267–277. Према: Милан Н. Јовановић, 168.

Bojan BOJANIC, LL.D.

Assistant Profesor

University of Pristina - Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

PARLIAMENTARY OFFICIALS IN THE SERBIA'S CONSTITUTIONAL PRACTICE

Summary

Issues related to the internal organization of the parliament, which are an integral part of the sovereign jurisdiction of this state authority and express its right of a self-organization, may be observed as matter of a technical nature. However, conception of internal organization of parliament determine function and efficiency, but also its working atmosphere. On the other hand, the internal organization have limited scope with respect to the relations existing between the parliamentary majority and the parliamentary minority and therefore the decisions taken by parliament, and it is very important to have an objective attitude on this subject. Parliamentary officials, and above all, the Speaker of Parliament, is the issue that has been the focus of our attention in this paper.

Key words: Parliamentary officials, Speaker of Parliament, Parliament, Internal Organization.

ЛИТЕРАТУРА

BACH Stanley, „The Office of Speaker in Comparative perspective“, *The Journal of Legislative Studies*, Vol. 5, No. 3/4, 1999,

BERGOUGNOUS Georges, *Presiding Officers of National Parliamentary Assemblies, A World Comparative Study*, Geneva 1997,

ЂОРЂЕВИЋ Јован, *Уставно право*, Београд, 1988,

ЈОВАНОВИЋ Милан Н., *Политичке институције у политичком систему Србије*, Београд, 2008,

LAUNDI Philip, *Parliaments in the modern world*, Dartmouth, 1989,

МАРКОВИЋ Ратко, *Уставно право и политичке институције*, Београд, 1995,

ПЕЈИЋ Ирена, *Парламентарно право*, Ниш, 2011,

ПЕТРОВ Владан, „Дисциплинска власт председника парламента“, *Правни живот*, број 12/2010,

ПЕТРОВ Владан, *Парламентарно право*, Београд 2010,

ЧАВОШКИ Коста, *Згажени устав*, Београд, 2003.

Правни извори

- Устав за Књажество Србију од 1869. године.
Устав из 1888. године.
Устав Краљевине Србије од 1901.
Устав из 1903. године
Устав Краљевине СХС (1921)
Устав Краљевине Југославије (1931)
Устав ФНРЈ из 1946.
Уставни закон из 1953.
Устав СФРЈ из 1963.
Устав СФРЈ из 1974. године.
Устав Републике Србије из 1990. године.
Устав Републике Србије из 2006. године.
Закон о Скупштини, Зборник закона и уредба и уредбених указа изданих у Књажевству Србији, Београд, 1858.
Закон о Народној скупштини (од 5, односно од 14. јануара). Зборник закона и уредба и уредбених указа изданих у Књажевству Србији (Од почетка до конца 1859. године), Београд, 1859.
Закон о Народној скупштини, *Србске новине*, бр. 105, 3. септембра 1860.
Закон о пословном реду у Народној скупштини, Београд 1889.
Закон о пословном реду у Народној скупштини (од 1. новембра 1889. године с изменама и допунама од 28. јануара 1891. године, враћен у живот Уставом од 5. јуна 1903. године), *Зборник закона и уредаба у Краљевини Србији издатих од 1. јануара 1903. до краја исте године*, бр. 58, Београд, 1905.
Зборник закона и уредба у Књажеству Србији за 1870. годину, XXIII, Београд 1970.
Закон о пословном реду у Народној скупштини, *Зборник закона и уредба у Књажеству Србији за 1870 годину*, XXIII, Београд, 1970.
Закон о пословном реду Сената из 1931.године.
Закон о Народној скупштини, „Службени гласник РС“, број 9/2010 од 26. фебруара 2010. Године.
Пословник Народне скупштине Краљевине СХС из 1921.
Пословник Народне скупштине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, Београд, 1922.
Пословник Скупштине Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (1975).
Пословник Народне скупштине, „Службени гласник РС“, број 52/2010 од 28. јула 2010. године.

Пословника Народне скупштине Републике Србије, „Службени гласник РС“, бр. 69/94 од 9. децембра 1994. године.

Пословник Народне скупштине Републике Србије (Пречишћени текст), „Службени гласник РС“, бр. 56/2005 од 30. јуна 2005.

Пословник Народне скупштине Републике Србије од 11. јуна 2002, „Службени гласник РС“, бр. 32/2002.

Пословник Народне скупштине Републике Србије, „Службени гласник РС“, број 11/91 од 23. фебруара 1991. године.

Пословник Народне скупштине Републике Србије, „Службени гласник РС“, број 53/05.